

Feljegyzések a szongáriai és pokoli cselőpókról. A szongáriai cselőpók Szeged környékén együtt lakik a pokoli cselőpókkal. Egyes helyeken az Országban hiányzik vagy mind a két faj, vagy csak a szongáriai, holott életfeltételeik látszólag megvolnának. Így pl. két esztendei kutatás után sem tudtam nyomára bukkanni a szongáriai és a pokoli cselőpóknak a Balaton veszprémi partjának Kenese és Balatonvilágos közé eső részén¹ Tihanyban, Badacsonyban ellenben csak a pokoli cselőpók él. Nem óhajtok itt következtetni, mert mégismeretlen előttem ez a faktor, mely a szongáriai cselőpók léte vagy nem léte felett dönt egy geográfiai területen. A bogárfauna, melyből rónáink e díszes állata él, most áll tanulmányozásom alatt, talán ez napfényre derít valamit? A szongáriai cselőpók a legelőt keresi fel elsősorban és a szikeset, de ottthonos a nem szikes, de löszös, sőt humuszos fekete talajban is. Előszeretettel keresi fel az ember közelségét is. A szongáriai cselőpóknak az Ország területén itt-ott való hiányzása nem arra mutat, hogy pókunk állítólagos vándorlása e területeket még nem érintette, mert akkor hogyan magyaráznók azt, hogy míg Szeged, Tápé, Újszeged, Deszk stb. körül található, addig az újszegedi oldalon a két híd közt s a vasúti hídtól délfelé nem lehet pókunkat megtalálni. Kivétel a híd lábánál az emberi trágyától dús hely. Hiányzik pókunk a Kistelek-pusztaszeri erdőből (Pallavicini-birtok) és a deszki erdőből is. T. i. az erdőt nem kedveli! Bár a magyar irodalomban (Magyar Brehm kiadás) ezt olvassuk, hogy a szongáriai cselőpók főtápláléka a szöcske, az ősszel felásott lyukak egyesztendő zsákmánytörmelékei közt egyetlen egy szöcskeroncot sem találtam! Ezzel szemben majdnem mindenik cselőpóklakásban megtaláltam a pokoli vagy a szongáriai cselőpók chitin maradványait, jeléül annak, hogy ezek az állatok egymást rendszeresen pusztítják. A pokoli cselőpók lyuka rendszerint

hosszabb mint a szongáriáé. Ez az utóbbi állat bármily nagy is, olykor csak 20 cm, mélyen lakik a föld alatt, többszörferde lefutású vagy görbe lefutású lyukban. A pokoli cselőpók lakása többnyire igen hosszú, 30—35 cm és egyenes, függélyes. Tavasszal észleltem, hogy a szongáriai cselőpóknak a szántóföldbe ásott lyuka igen jelentéktelen lejárátú, kicsiny, szűk átmérőjű, míg keményebb földben jó nagy szájú és kikárpitózott. A lyukból kihordott földet igen sokféle képen helyezik el a pókok a lyuk lejárata körül. A szegedi őthalomnál figyeltem meg egy kukoricásban, hogy a kihordott föld a lyuk körül kör-koszorú alakban volt lerakva.

A szongáriai cselőpók igen variál. Találhatók e faj egyénei közt hamuszürkések és egészen sötétek. E két véglet közti átmenet természetesen a leggyakoribb. Különösen variál fekete és világos-szürkésbarna közt a potroh felső (csípő felé eső) középvonalában elhelyezkedő csík a *m. dorsoventralis* tapadási pontjai közt.

Érdekes a röszei nép véleménye pókunkról: szerinte nem veszedelmes, de ha az ember a fűben fekszik: megmássa az orcáját és szemét, ami igen kellemetlen. Röszein (szerb megszállott terület határán) a nép épp úgy kiönti lyukából, mint az ürgét, akárcsak a tápéi pásztorgyerekek.

A cselőpók lábán elhelyezkedő tüskék mozgékony képletek. Az állat nagyobb lelki felinduláskor ezeket a képleteket fel tudja merevíteni (pl. amikor egymással küzdenek). Amint azt mikroszkópiai készítményeim tanúsítják: e tüskéket három szalag rögzíti a felülethez, azaz a tüske izületi gödröcskéjébe. Lelki ideghatásra a láb szövetközi nedvei az izületi gödröcskébe, ennek alsó nyílásán, behatolnak, nyomást gyakorolnak a szalagokra, melyek a tüskét eképpen felbökik. Egy felbökött tüske 0.12 g-al tart egyensúlyt. Ez a jelenség lélektanilag egyértékű a felsőbbrendű állatok szőr, illetőleg tollfelborzolásával, csak a folyamat mechanikája egészen más! A cselőpók lábának ezt a viselkedését mesterségesen is előállíthatjuk, ha a frissen levágott lábba vizet préselünk, vagy akkor

¹ E helyen pedig a magyar irodalomban a cselőpók főtáplálékának minősített szöcskefajok igen el vannak szaporodva.

is, ha az élő állat lábát leszorítjuk, vagy ha a fej-tori tájékára — azt két üveglap közé téve — gyenge nyomást gyakorolunk.

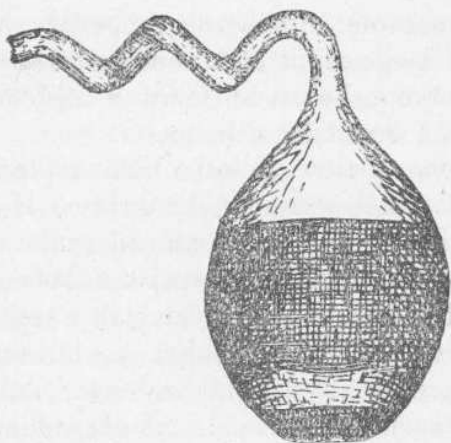
Kolosváry Gábor.

A rovargyűjtemények megóvása a kártékony rovaroktól. Általánosan ismeretes, hogy mennyi ellensége van a rovargyűjteményeknek, melyek közül a múzeumbogár (*Anthrenus*) a leggyakoribb és okozza a legtöbb kárt. Azt is tapasztalta már mindenki, akinek rovargyűjteménye van vagy rovargyűjteményt gondoz, hogy mennyi gonddal és fáradsággal jár e haszontalan kártevőknek távoltartása vagy

nyeknél, sok időpazarlással és költséggel jár.

Ezeket a bajokat igyekszik C. SEYDEL¹ segíteni, mikor egy olyan, általa konstruált készüléket ajánl, mely lehetővé teszi, hogy a szénkéneg lehetőleg lassú párologtatásával a dobozok állandóan és tartósan telítve legyenek mérges gázokkal, így a kártevők és lárváik nem úszhatják meg a bajt hosszabb-rövidebb ideig tartó narkózissal, hanem menthetetlenül elpusztulnak, az ember pedig semmi káros hatásnak nincs kitéve.

Ebből a célból 2—3 cm³ ürtartalmú kis lombikokat (1. és 2. rajz) készített körül-

1. rajz. Üveglombik oldalról nézve.

(SEYDEL után.)

2. rajz. Rovardobozba tűzött, szénkéneggel töltött üveglombik.

azoknak kiirtása. Az általánosan használt anyagok (naftalin, dohány stb.) nem sok eredménnyel járnak, még legjobban beválik a szénkéneg, azonban éppen azon kis edények, melyekben tartani szokták, nem valami praktikusak, úgyhogy a szénkéneg sem felelhet meg tökéletesen céljának; a szénkéneg ugyanis gyorsan párologó anyag s a szokásos kis edények aránylag szélesszájúak, belőlük a szénkéneg hamar elillan, ha még hozzá a doboz sem zár valami jól, a mérges gázok csakhamar a helyiséget töltik meg s míg a dobozokban levő kártevők rövid narkózis után vígan tovább élnek és pusztítanak, addig a helyiségben tartózkodók egészsége rongálódik. Mindez maga után vonja, hogy az elpárologott szénkéneg gyorsan kell pótolni, ami, különösen nagyobb gyűjtemé-

belül 50 mm hosszú, meglehetősen szűk üregű és nyílású (*capillaris*) nyakkal, mely spirálisan csavarodott, úgy, hogy rovartü segítségével könnyen a dobozba erősíthető. A szűk nyak megakadályozza a szénkéneg gyors elpárologását s kellő hőmérséklet (15 C°) mellett körülbelül 6 hónapig kitart s még akkor sincs rögtön föltétlenül szükség az újratöltésre, hacsak valami ok folytán a kártevőknek újból való föllépése ezt szükségessé nem teszi. Ő úgy tapasztalta, hogy még olyan föltűzött rovar is, melybe kártevő már be-

¹ DR. C. SEYDEL: Über eine äußerst wirksame, praktische und sparsame Vorrichtung zur Abwehr, bzw. Abtötung von Raub-Isekten in entomologischen Sammlungen. Zeitschr. f. wissenschaftl. Insektenbiol., Bd. XIX., Nr. 9. S. 220. 1924.